

Yasin ÇOBAN

İŞLETME İKTİSADI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM İŞLETME İKTİSADI

1. İŞLETME İKTİSADININ TANIMI.....	1
2. İŞLETME İKTİSADININ TARİHİ	1
3. İŞLETME İKTİSADININ KONUSU.....	1
4. İŞLETME İKTİSADININ ÖZELLİKLERİ	2

İKİNCİ BÖLÜM İşletmelerin Yapısı

1. ÜRETİM FAKTÖRLERİ (GİRDİ)	3
1.1. Genel İktisat Açısından Üretim Faktörleri	3
1.2. İşletme İktisadı Açısından Üretim Faktörleri	3
1.2.1. İnsan Unsuru	3
1.2.2. Varlık Unsuru	3
1.2.3. Diğer Üretim Faktörleri Sınıflandırması	4
1.2.3.1. Kapasite üretim faktörleri ve Sarf üretim faktörleri	4
1.2.3.2. İkame edilebilir üretim faktörleri ve İkame edilemez üretim faktörleri	4
2. ÜRÜN (ÇIKTI)	4
2.1. Tek Ürün Çeşidi Üreten İşletmeler	5
2.2. Çok Ürün Çeşidi Üreten İşletmeler	5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İşletme ve Çevre İlişkisi

1. İŞLETME ÇEVRESİ	7
1.1. Çevre Şartları	7
1.1.1. İşletme ve Sosyal Çevre	7
1.1.2. İşletme ve Politik Çevre	7
1.1.3. İşletme ve Ekonomik Çevre	7

1.1.4. İşletme ve Doğal Çevre	7
1.1.5. İşletme ve Yasal Çevre	8
1.1.6. İşletme ve Teknolojik Çevre	8
2. İŞLETME - YAKIN ÇEVRE İLİŞKİSİ	8
2.1. İşletmelerde Yakın Çevre	8
2.2. İşletmelerde Maddi Akım	8
2.3. İşletmelerde Nakit Akım	8
2.3.1. İşletme ile Tedarik ve Satış Piyasaları Arasında Oluşan Nakit Akım	9
2.3.2. İşletme ile Para ve Sermaye Piyasaları Arasında Oluşan Nakit Akım	9
2.3.3. İşletme ile Devlet Arasında Oluşan Nakit Akımı	9
2.3.4. İşletme ile Diğer Kurumlar Arasında Oluşan Nakit Akımı	10
3. İŞLETMELERDE BİLGİ AKIMI	10
3.1. Bilgi Akımının Aşamaları	10
4. İŞLETMELERDE AMAÇ-ARAÇ İLİŞKİSİ	10
4.1. Bir Araç Olarak İşletme	10
4.2. İşletme Hedefleri ve Amaçları	11
4.2.1. İşletme Hedefleri	11
4.2.2. İşletme Amaçları	11
4.2.2.1. İşletmenin Parasal Amaçları	11
4.2.2.2. İşletmenin Parasal Olmayan Amaçları	12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İşletme İktisadı ile İlgili Kavramlar

1. SATIŞ FİYATI	13
1.1. Satış Fiyatı Kavramı	13
1.2. Talebin Fiyat Esnekliği	13
2. SATIŞ GELİRİ	13
2.1. Satış Geliri Kavramı	13
2.2. Marjinal Satış Geliri	14
2.3. Satış Fiyatı-Marjinal Satış Geliri-Fiyat Esnekliği Arasındaki İlişki	14
2.4. Farklı Talep Fonksiyonlarına Göre Satış Geliri	14
2.4.1. Tekelci Rekabet Piyasasında Satış Geliri	14
2.4.2. Tam Rekabet Piyasasında Satış Geliri	15
2.4.3. Dirsekli Talep Eğrisi ve Satış Geliri	16
2.5. İşletmelerde Üretim Fonksiyonu	18
2.5.1. Azalan Verimler Kanunu Üretim Fonksiyonu	18
2.5.2. Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonu	19
2.5.3. Teknik Üretim Fonksiyonu	19
3. SATIŞ MALİYETİ	20
3.1. Maliyet Kavramı	20

3.2. İşletmelerde Maliyet Türleri	20
3.2.1. Sabit Maliyet-Değişken Maliyet.....	20
3.2.1.1. Sabit Maliyet.....	20
3.2.1.2. Değişken Maliyet	21
3.2.2. Toplam Maliyet-Birim Maliyet	22
3.2.2.1. Toplam Maliyet.....	22
3.2.2.2. Birim Maliyet	24
3.2.3. Açık Maliyet-Örtük Maliyet	27
3.2.3.1. Açık Maliyet	27
3.2.3.2. Örtük Maliyet	27
3.2.4. Direkt (Dolaysız) Maliyet- Endirekt (Dolaylı) Maliyet.....	27
3.2.4.1. Direkt (Dolaysız) Maliyet	27
3.2.4.2. Endirekt (Dolaylı) Maliyet.....	28
3.2.5. Üretim Maliyeti-Dönem Maliyeti	28
3.2.5.1. Üretim Maliyeti	28
3.2.5.2. Dönem Maliyeti.....	28
3.2.6. Farklılaşan Maliyet-Batık Maliyet	28
3.2.6.1. Batık Maliyet	28
3.2.6.2. Farklılaşan (Ek) Maliyet.....	29
3.2.7. Kontrol Edilebilir Maliyet-Kontrol Edilemez Maliyet.....	29
3.2.7.1. Kontrol Edilebilir Maliyet	29
3.2.7.2. Kontrol Edilemez Maliyet.....	29
3.2.8. Personel Maliyeti-Varlık Maliyeti.....	29
3.2.8.1. Personel Maliyeti.....	29
3.2.8.2. Varlık Maliyeti	29
3.2.9. Tarihî Maliyet - Tahminî Maliyet	30
3.2.9.1. Tarihî Maliyet.....	30
3.2.9.2. Tahminî Maliyet	30
4. SATIŞ KÂRI	30
4.1. Satış Kârı Kavramı	30
4.2. Birim Satış Kârı	31
4.3. Brüt Satış Kârı	31
4.4. İşletme Kârı	31
4.5. Faaliyet Kârı	31
4.6. Olağan Kâr	31
4.7. Dönem Kârı	32
4.8. Dönem Net Kârı	32
4.9. Nominal (Parasal) Kâr - Reel Kâr	32
4.10. Ekonomik Kâr - Muhasebe Kârı.....	32
4.11. Kâr Maksimizasyonu	33

4.12. Kâra Geçiş Analizi.....	33
4.12.1. Kâra Geçiş Analizinin Varsayımları.....	33
4.12.2. Kâra Geçiş Analizinin Matematiksel Olarak Gösterimi	34
4.12.3. Kâra Geçiş Analizinin Grafikselsel Olarak Gösterimi	35
4.12.4. Kâra Geçiş Analizinin İşletme Yönetimine Sağlayacağı Temel Yararlar	35
5. RASYONALİZASYON	35
5.1. Verimlilik (Prodüktivite).....	36
5.1.1. Toplam Verimlilik.....	36
5.1.2. Çoklu Faktör Verimliliği.....	37
5.1.3. Kısmî Verimlilik.....	37
5.2. Ekonomiklik (İktisadîlik).....	38
5.3. Rantabilite (Kârlılık)	39
5.3.1. Malî Rantabilite (Özsermaye Rantabilitesi)	39
5.3.2. Ekonomik Rantabilite (Toplam Sermaye Rantabilitesi).....	39
5.3.3. Sürüm Rantabilitesi (Satış Rantabilitesi).....	40
5.3.4. Yatırılan Sermaye Rantabilitesi	40
6. LİKİTİDE.....	40
6.1. Teknik Likidite	40
6.2. Gerçek Likidite	41
6.3. Likidite Oranları	41
6.3.1. Cari Oran	41
6.3.2. Likidite Oranı (Asit-test Oranı).....	41
6.3.3. Nakit Oranı (Hassas Oran)	41
7. MALÎ YAPI ORANLARI.....	42
7.1. Toplam Borç Oranı (Finansal Kaldıraç Oranı)	42
7.2. Özsermayenin Aktif Toplamına Oranı	43
7.3. Borç Karşılama Oranı (Borç Servisi Oranı).....	43
8. FAALİYET ORANLARI	43
8.1. Stok Devir Hızı.....	43
8.2. Alacak Devir Hızı	44
8.3. Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı	44
8.4. Aktif Devir Hızı	45
8.5. Özsermaye Devir Hızı	45

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşletme Büyüklüğü ve Kapasitesi

1. İŞLETME İKTİSADINDA İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ.....	47
1.1. Uzun Dönem Maliyet Fonksiyonu.....	47
1.2. Optimum İşletme Büyüklüğü	48
1.3. Ölçek Büyüklüğü	48

1.3.1. Ölçeğe Göre Sabit Getiri	48
1.3.2. Ölçeğe Göre Artan Getiri	49
1.3.3. Ölçeğe Göre Azalan Getiri	49
1.4. İşletme Ölçeğinin Büyütülmesi	49
1.4.1. Kısmî Büyüme	49
1.4.2. Bütüncül Büyüme	49
2. İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ	50
2.1. İşletme Büyüklüğünü Belirleyen Kriterler	50
2.2. Büyüklüklerine Göre İşletme Türleri	50
2.2.1. Büyük İşletmeler	50
2.2.2. Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler	51
2.2.2.1. Mikro İşletme	52
2.2.2.2. Küçük İşletme	52
2.2.2.3. Orta Büyüklükteki İşletme	52
3. İŞLETME KAPASİTESİ	52
3.1. Maksimum (Teorik) Kapasite	52
3.2. Normal (Pratik) Kapasite	52
3.3. Optimal Kapasite	53
3.4. Gerçek (Fiili) Kapasite	53
3.5. Atıl Kapasite	53
4. İŞLETMELERDE BÜYÜME VE BİRLEŞME	53
4.1. İşletmelerin Büyüme ve Birleşme Nedenleri	53
4.2. İşletmelerde Büyüme Biçimleri	54
4.2.1. İçsel Büyüme	54
4.2.1.1. Yatay İçsel Büyüme	54
4.2.1.2. Dikey İçsel Büyüme	54
4.2.2. Dışsal Büyüme	55
4.2.2.1. Yatay Dışsal Büyüme	55
4.2.2.2. Dikey Dışsal Büyüme	55
4.2.3. Çapraz Büyüme	55
4.2.4. Benzer Alanlarda Büyüme	55
4.3. İşletmelerde Birleşme Şekilleri	56
4.3.1. Resmi İşletme Birleşmeleri	56
4.3.1.1. Füzyon (Merger)	56
4.3.1.2. Satın Alma (Akuisyon)	56
4.3.1.3. Konsorsiyum (Konsolidasyon)	56
4.3.1.4. Konzern	56
4.3.1.5. Tröst	56
4.3.1.6. Holding	57
4.3.2. Gayri Resmi İşletme Birleşmeleri	57

4.3.2.1. Kartel.....	57
4.3.2.2. Centilmenlik Anlaşmaları	57
5. İŞLETME DEĞERLEME YÖNTEMLERİ	57
5.1. İndirgenmiş nakit akımları (net bugünkü değer) yöntemi	58
5.2. Net aktif değeri yöntemi:.....	58
5.3. Piyasa değeri/Defter (Net Muhasebe) değeri yöntemi.....	58
5.4. Tasfiye değeri yöntemi.....	58
5.5. Yeniden yapma değeri yöntemi	58
5.6. İşleyen teşebbüs değeri yöntemi	58
5.7. Emsal değeri yöntemi	58
5.8. Ekspertiz değeri yöntemi	58
5.9. Amortize edilmiş yenileme değeri yöntemi	58
5.10. Temettü verimi yöntemi	59
5.11. Fiyat/Kazanç oranı yöntemi	59
5.12. Fiyat/Nakit akımları yöntemi	59
5.13. Piyasa kapitalizasyon oranı yöntemi	59
5.14. Defter (muhasebe) değeri yöntemi	59
5.15. Menkul varlık fiyatlandırma modeli.....	59
5.16. Arbitraj fiyatlandırma modeli.....	59

ALTINCI BÖLÜM

İşletmelerde Kuruluş Yeri

1. KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİ	61
1.1. İşletmenin Tedarik Fonksiyonuna İlişkin Kuruluş Yeri Faktörleri	61
1.2. İşletmenin Üretim Fonksiyonuna İlişkin Kuruluş Yeri Faktörleri.....	61
1.3. İşletmenin Pazarlama Fonksiyonuna İlişkin Kuruluş Yeri Faktörleri	61
1.4. Taşıma Fonksiyonuna İlişkin Kuruluş Yeri Faktörleri.....	62
1.5. Dışsal Yığılma Ekonomileri Şeklinde Ortaya Çıkan Kuruluş Yeri Faktörleri.....	62
2. KURULUŞ YERİ TEORİLERİ	63
2.1. Alfred Weber'in Kuruluş Yeri Teorisi (En Az Maliyet Teorisi).....	63
2.2. Lösch'ün Kuruluş Yeri Teorisi (En Yüksek Kâr Teorisi)	63
2.3. Isard'ın Kuruluş Yeri Teorisi	64
2.4. Hotelling'in Kuruluş Yeri Teorisi (Mekansal Rekabet ve Yer Bağımlılığı Teorisi) 64	
2.5. Christaller'in Kuruluş Yeri Teorisi (Merkezî Yer Teorisi)	65
2.6. Greenhut'un Kuruluş Yeri Teorisi	65
2.7. Smith'in Kuruluş Yeri Teorisi (Kârlılığın Mekansal Sınırları Teorisi).....	65
3. KURULUŞ YERİ MODELLERİ	66
3.1. Tek Konumlu Kuruluş Yeri Modelleri.....	66
3.1.1. Kuruluş Yeri Doğrusu Modeli.....	66
3.1.2. Kuruluş Yeri Üçgeni Modeli	66

3.1.3. Kuruluş Yeri Çokgeni Modeli.....	66
3.2. Çok Konumlu Kuruluş Yeri Modelleri	67

YEDİNCİ BÖLÜM

İşletmelerin Temel Fonksiyonları

1. TEDARİK FONKSİYONU.....	69
1.1. Malzeme Tedariki.....	69
1.2. Sabit Varlıkların Tedariki	69
1.2.1. Yatırım Değerlendirme Yöntemleri	70
1.2.1.1. Statik Yöntemler	70
1.2.1.2. Dinamik Yöntemler	70
1.3. İşgücü Tedariki	71
2. ÜRETİM FONKSİYONU.....	72
2.1. Sürekli üretim sistemi	72
2.2. Kesikli üretim sistemi	72
2.3. Proje tipi üretim sistemi	73
2.4. Hücreli üretim sistemi	73
3. PAZARLAMA FONKSİYONU	74
3.1. Talep Yaratıcı ve Talebe Hizmet Eden Pazarlama Faaliyetleri.....	74
3.1.1. Talep Yaratıcı Pazarlama Faaliyetleri	74
3.1.2. Talebe Hizmet Eden Pazarlama Faaliyetleri	74
3.2. Ürün - Fiyatlandırma - Dağıtım - Tutundurma Faaliyetleri	74
3.2.1. Ürüne İlişkin Faaliyetler	74
3.2.2. Fiyatlandırma Faaliyetleri	74
3.2.3. Dağıtım Faaliyetleri	74
3.2.4. Tutundurma Faaliyetleri	74
4. FİNANSMAN FONKSİYONU	75
4.1. İç Finansman - Dış Finansman	75
4.1.1. İç Finansman	75
4.1.2. Dış Finansman	75
4.2. Özsermaye Finansmanı - Kredi Finansmanı	75
4.2.1. Özsermaye Finansmanı	75
4.2.2. Kredi Finansmanı	76
4.3. Vadeli Finansman Türleri	76
4.3.1. Kısa Vadeli Finansman	76
4.3.2. Orta Vadeli Finansman	76
4.3.3. Uzun Vadeli Finansman	76
4.4. Menkul Kıymete Dayalı Finansman Türleri	76
4.4.1. Hisse Senedi	76
4.4.2. Tahvil	76

4.5. Modern Finansman Türleri	76
4.5.1. Finansal Kiralama	76
4.5.2. Factoring	76
4.5.3. Forfaiting	77
5. YÖNETİM FONKSİYONU	77
5.1. Planlama	77
5.2. Örgütleme.....	78
5.3. Yönelme.....	78
5.4. Koordinasyon.....	78
5.5. Denetim.....	78
İŞLETME İKTİSADI SORULARI.....	81
KAYNAKÇA	127